

МІЖНАРОДНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА З МИТНИМИ ОРГАНАМИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ**INTERNATIONAL PRINCIPLES FOR ENSURING COOPERATION WITH CUSTOMS AUTHORITIES OF FOREIGN STATES AND INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN PREVENTING AND COMBATING VIOLATIONS OF CUSTOMS REGULATIONS**

Актуальність статті полягає в тому, що ефективне запобігання та протидія правопорушенням у митній сфері неможливі без застосування міжнародно-правових механізмів співробітництва, які передбачають обмін інформацією, проведення спільних заходів контролю, взаємну адміністративну допомогу та координацію діяльності компетентних органів. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні договори, конвенції та рекомендації, розроблені за участю міжнародних організацій, зокрема Всесвітньої митної організації, Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу та інших міжнародних інституцій. Для України питання міжнародного співробітництва у сфері митної справи набуває особливого значення в контексті євроінтеграційних процесів, адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів та необхідності підвищення ефективності боротьби з митними правопорушеннями. Мета статті полягає у необхідності охарактеризувати міжнародні засади забезпечення співробітництва з митними органами іноземних держав та міжнародними організаціями щодо запобігання та протидії порушенням митних правил. У статті охарактеризовано міжнародні засади забезпечення співробітництва з митними органами іноземних держав та міжнародними організаціями щодо запобігання та протидії порушенням митних правил. Наголошено, що відповідні засади забезпечують уніфікацію митних процедур, розвиток інформаційного обміну між митними органами, проведення спільних розслідувань та надання взаємної адміністративної допомоги. Зроблено висновок, що міжнародно-правові акти та механізми співробітництва є важливим інструментом запобігання та протидії порушенням митних правил. Вони забезпечують уніфікацію митних процедур, розвиток інформаційного обміну між митними органами, проведення спільних розслідувань та надання взаємної адміністративної допомоги. Особливу роль у цьому процесі відіграють акти Всесвітньої митної організації, які формують єдині стандарти митного контролю та співробітництва, а також міжнародні документи ООН, що створюють правову основу для боротьби з транснаціональною злочинністю. А відтак, завдяки цьому підвищується ефективність виявлення та припинення контрабанди, ухилення від сплати митних платежів та інших порушень митного законодавства, що сприяє зміцненню митної та економічної безпеки держав.

Ключові слова: міжнародні засади, забезпечення, співробітництво, митні органи, запобігання, протидія, правопорушення, митні правила.

The relevance of the article lies in the fact that effective prevention and counteraction to customs offenses are impossible without the use of international legal cooperation mechanisms that provide for the exchange of information, joint control measures, mutual administrative assistance and coordination of the activities of competent authorities. An important role in this process is played by international treaties, conventions and

recommendations developed with the participation of international organizations, in particular the World Customs Organization, the United Nations, the European Union and other international institutions. For Ukraine, the issue of international cooperation in the field of customs is of particular importance in the context of European integration processes, the adaptation of national legislation to international standards and the need to increase the effectiveness of the fight against customs offenses. The purpose of the article is to characterize the international principles of ensuring cooperation with customs authorities of foreign states and international organizations in preventing and countering violations of customs rules. The article describes the international principles for ensuring cooperation with customs authorities of foreign states and international organizations in preventing and combating violations of customs regulations. It is emphasized that the relevant principles ensure the unification of customs procedures, the development of information exchange between customs authorities, the conduct of joint investigations and the provision of mutual administrative assistance. It is concluded that international legal acts and cooperation mechanisms are an important tool for preventing and combating violations of customs rules. They ensure the unification of customs procedures, the development of information exchange between customs authorities, joint investigations and the provision of mutual administrative assistance. A special role in this process is played by the acts of the World Customs Organization, which form uniform standards of customs control and cooperation, as well as international UN documents that create a legal basis for combating transnational crime. And therefore, this increases the effectiveness of detecting and stopping smuggling, evasion of customs payments and other violations of customs legislation, which contributes to strengthening the customs and economic security of states.

Key words: *international principles, ensuring, cooperation, customs authorities, prevention, counteraction, violations, customs regulations.*

Актуальність теми. Ефективне запобігання та протидія правопорушенням у митній сфері неможливі без застосування міжнародно-правових механізмів співробітництва, які передбачають обмін інформацією, проведення спільних заходів контролю, взаємну адміністративну допомогу та координацію діяльності компетентних органів. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні договори, конвенції та рекомендації, розроблені за участю міжнародних організацій, зокрема Всесвітньої митної організації, Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу та інших міжнародних інституцій. Для України питання міжнародного співробітництва у сфері митної справи набуває особливого значення в контексті євроінтеграційних процесів, адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів та необхідності підвищення ефективності боротьби з митними правопорушеннями.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, присвячені взаємодії митних органів з іншими державами, у своїх наукових працях розглядали: І. Г. Бережнюк, С. М. Гусаров, І. А. Гуцул, М. М. Дивак, В. Ю. Кікінчук, А. М. Клочко, О. М. Музичук, О. В. Негодченко, В. В. Ченцов, В. І. Щербина та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, у зазначеній сфері залишається чимала кількість проблем, які потребують комплексного наукового опрацювання.

Саме тому **метою статті** є: охарактеризувати міжнародні засади забезпечення співробітництва з митними органами іноземних держав та міжнародними організаціями щодо запобігання та протидії порушенням митних правил.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження звернемо увагу на акти Всесвітньої митної організації (WCO). WCO була заснована в 1952 році як Рада митного співробітництва. Вона є незалежним міжурядовим органом, місією якого є підвищення ефективності та результативності митних адміністрацій. Сьогодні WCO представляє 183 митні адміністрації по всьому світу, які разом обробляють приблизно 98% світової торгівлі. Як глобальний центр митної експертизи, ВМО є єдиною міжнародною організацією, що має компетенцію в митних питаннях, і може по праву називати себе голосом міжнародної митної спільноти [1]. WCO сприяє визначеності, передбачуваності та безпеці міжнародного переміщення товарів та людей, що супроводжують товари, шляхом встановлення чітких та точних стандартів, наприклад, Рамкових стандартів безпеки та сприяння світовій торгівлі WCO. WCO також виступає за усунення дублювання та затримок у міжнародних ланцюгах поставок, таких як вимоги

до численних звітів та перевірок. Модель даних WCO та її потенціал єдиного вікна є ключовим інструментом для досягнення цієї мети [2].

30 червня 2007 року Рада Всесвітньої митної організації (ВМО) ухвалила рішення задовольнити запит Європейського Союзу щодо приєднання до ВМО з 1 липня 2007 року. Це рішення надало Європейському Союзу права та обов'язки на тимчасовій основі, подібні до тих, якими користуються члени ВМО. Повноправне членство стане можливим після ратифікації всіма 172 чинними членами організації поправки до Конвенції про створення Ради митного співробітництва, яка дозволить економічним і митним союзам приєднуватися до ВМО. ВМО відіграє важливу роль у розвитку міжнародного митного співробітництва та вирішенні нових викликів у сфері митної справи та торгівлі. Організація активно бере участь у розробленні та впровадженні політик на глобальному рівні, які поєднують заходи із забезпечення безпеки ланцюгів постачання, боротьби з контрафактною продукцією, сприяння торгівлі та розвитку, а також гарантування ефективного управління митних платежів [3].

Членство в ВМО підкреслює та підтверджує центральну роль і компетенцію Європейського Союзу в міжнародних дискусіях щодо митних питань, зокрема реформування митної системи. Участь ЄС у діяльності ВМО охоплює широкий спектр митних питань, зокрема: номенклатуру та класифікацію товарів у межах Гармонізованої системи; визначення походження товарів; митну вартість товарів; спрощення та гармонізацію митних процедур і сприяння торгівлі; розроблення стандартів безпеки ланцюгів постачання; розроблення стандартів забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності; розвиток потенціалу для модернізації та реформування митних органів, у тому числі в межах програм міжнародної допомоги та співробітництва; взаємну адміністративну допомогу для запобігання, розслідування та припинення митних правопорушень. Наразі, Європейський Союз є стороною кількох конвенцій ВМО та бере активну участь у роботі цієї організації, забезпечуючи присутність і координацію дій держав-членів під час формування та представлення позиції ЄС у відповідних органах, відповідальних за управління цими конвенціями [3].

Розглядаючи акти WCO слід виділити Міжнародну конвенцію про спрощення та гармонізацію митних процедур. У документі зазначається, що прагнучи усунути розбіжності між митними процедурами та практикою Договірних Сторін, які можуть перешкоджати міжнародній торгівлі та іншим міжнародним обмінам, бажаючи ефективно сприяти розвитку такої торгівлі та обмінів шляхом спрощення та гармонізації митних процедур і практики, а також розвитку міжнародного співробітництва, відзначаючи, що значних переваг від спрощення міжнародної торгівлі можна досягти без шкоди для належного рівня митного контролю, та визнаючи, що таке спрощення і гармонізація можуть бути досягнуті, зокрема, шляхом застосування відповідних принципів, спрямованих на уніфікацію митних процедур, підвищення ефективності митного адміністрування та розвиток взаємодії між митними органами держав. Такими принципами є: впровадження програм, спрямованих на постійну модернізацію митних процедур і практик, а отже, підвищення ефективності та результативності; застосування митних процедур і практик у передбачуваний, послідовний та прозорий спосіб; надання зацікавленим сторонам усієї необхідної інформації щодо митного законодавства, правил, адміністративних інструкцій, процедур та практики; впровадження сучасних методів, таких як управління ризиками та контроль на основі аудиту, а також максимальне практичне використання інформаційних технологій; співпраця, де це доречно, з іншими національними органами влади, іншими митними адміністраціями та торговельними спільнотами; впровадження відповідних міжнародних стандартів; забезпечення зацікавленим сторонам легкодоступних процедур адміністративного та судового розгляду [4].

Стаття 6 Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур присвячена створенню та діяльності Комітету з управління Конвенцією. Відповідно до її положень, для забезпечення належного функціонування Конвенції створюється спеціальний орган – Комітет з управління, до складу якого входять представники всіх договірних сторін. Основним завданням Комітету є розгляд питань, пов'язаних із реалізацією положень Конвенції, забезпеченням однакового тлумачення та застосування її норм, а також підготовкою і розглядом пропозицій щодо внесення змін до Конвенції та її додатків. Стаття передбачає можливість участі в роботі Комітету представників держав і міжнародних організацій, які не є сторонами Конвенції, у статусі спостерігачів. До компетенції Комітету належить розгляд пропозицій щодо внесення змін до тексту Конвенції, Загального додатка, Спеціальних додатків і розділів до них, а також ухвалення рішень про включення нових додатків, розділів і рекомендованих правил. Крім того, Комітет уповноважений розглядати питання, пов'язані з практичним застосуванням положень Конвенції, сприяти уніфікації митних процедур держав-учасниць та розробляти рекомендації, спрямовані

на подальше спрощення і гармонізацію митних формальностей. Отже, стаття 6 закріплює організаційно-правові засади міжнародного співробітництва держав у межах Конвенції та створює інституційні передумови для її постійного вдосконалення відповідно до потреб міжнародної торгівлі й розвитку сучасної митної практики [4].

Отже, Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур є важливим міжнародно-правовим інструментом, який забезпечує уніфікацію митних процедур та підходів до митного контролю в різних державах. Її положення створюють належні умови для розвитку співробітництва між митними органами іноземних держав та міжнародними організаціями, сприяють обміну інформацією, впровадженню сучасних методів контролю та управління ризиками. Це, своєю чергою, підвищує ефективність запобігання та протидії порушенням митних правил, контрабанді та іншим правопорушенням у сфері міжнародної торгівлі.

Окремо також доцільно вказати «Міжнародну конвенцію про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства» (Найробійська конвенція). Дана Конвенція є одним із базових міжнародно-правових інструментів співробітництва митних адміністрацій у сфері боротьби з митними правопорушеннями. Відповідно до статті 2 Конвенції договірні сторони зобов'язуються надавати одна одній взаємну адміністративну допомогу з метою відвернення, розслідування та припинення порушень митного законодавства. Важливе значення для запобігання правопорушенням має передбачений Конвенцією механізм обміну інформацією між митними адміністраціями [5]. Зокрема, додатки I–III регламентують надання інформації на запит або з власної ініціативи щодо дій, які можуть призвести до порушення митного законодавства, а також щодо осіб, товарів і транспортних засобів, пов'язаних із такими правопорушеннями. Окремим напрямом міжнародного співробітництва є проведення спільних розслідувань та участь посадових осіб однієї держави у заходах, що здійснюються на території іншої держави. Такі механізми передбачені, зокрема, додатками VII «Присутність представників митної адміністрації однієї Договірної сторони на території іншої Договірної сторони» та VIII «Участь у розслідуваннях, що проводяться за кордоном». Це дозволяє підвищити ефективність документування транскордонних митних правопорушень та збору доказів [5]. Особливе значення цей міжнародний акт має для розвитку співробітництва між митними органами іноземних держав та міжнародними організаціями, насамперед Всесвітня митна організація, оскільки створює єдину правову основу для міжнародного обміну інформацією та координації дій у сфері митної безпеки. Завдяки положенням Конвенції підвищується ефективність протидії контрабанді, ухиленню від сплати митних платежів та іншим порушенням митних правил. Отже, Найробійська конвенція є важливим міжнародним інструментом, який забезпечує належний рівень взаємодії між митними адміністраціями різних держав, сприяє оперативному обміну інформацією та посиленню міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії порушенням митних правил.

Далі слід вказати нормативні документи ООН, зокрема Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (Палермська конвенція, 2000 р.), яка була прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року, є основним міжнародним документом у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю. Вона була відкрита для підписання державами-членами на політичній конференції високого рівня, скликаній з цією метою в Палермо, Італія, 12–15 грудня 2000 року, та набула чинності 29 вересня 2003 року. Конвенція також доповнена трьома протоколами, що стосуються конкретних сфер та проявів організованої злочинності: 1) Протокол про запобігання та припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, та покарання за неї; 2) Протокол проти незаконного ввезення мігрантів сушею, морем та повітрям; та 3) Протокол проти незаконного виробництва та торгівлі вогнепальною зброєю, її складовими частинами та компонентами, а також боеприпасами. Країни повинні стати учасниками самої Конвенції, перш ніж вони зможуть стати учасниками будь-якого з Протоколів [6].

В рамках представленої у статті проблематики слід вказати Протокол проти незаконного ввезення мігрантів сушею, морем і повітрям. Він стосується зростаючої проблеми організованих злочинних груп, які здійснюють незаконне ввезення мігрантів, часто створюючи високий ризик для мігрантів і отримуючи великий прибуток для правопорушників. Важливим досягненням Протоколу стало те, що вперше в глобальному міжнародному документі було розроблено та узгоджено визначення незаконного ввезення мігрантів. Протокол спрямований на запобігання та боротьбу з незаконним ввезенням мігрантів, а також на сприяння співпраці між державами-учасницями, одночасно захищаючи права незаконно ввезених мігрантів та запобігаючи найгіршим формам їхньої експлуатації, які часто характеризують процес незаконного ввезення [6].

Варто зауважити, що зазначена вище Конвенція прямо не регулює безпосередньо питання притягнення до відповідальності за порушення митних правил чи організацію митного контролю, однак її значення для міжнародного співробітництва митних органів є досить суттєвим. Даним документом було створено універсальну міжнародно-правову основу для співробітництва держав у боротьбі з транснаціональною злочинністю шляхом: обміну інформацією між компетентними органами; надання взаємної правової допомоги; проведення спільних розслідувань; використання спеціальних методів розслідування; екстрадиції правопорушників; конфіскації доходів від злочинної діяльності. В свою чергу у контексті запобігання порушенням митних правил положення Конвенції створюють правову основу для: міжнародного обміну митною та оперативною інформацією; виявлення каналів незаконного переміщення товарів; встановлення осіб, причетних до контрабандної діяльності; координації діяльності митних органів із правоохоронними структурами інших держав; участі митних органів у спільних міжнародних операціях.

Висновки. Отже, міжнародно-правові акти та механізми співробітництва є важливим інструментом запобігання та протидії порушенням митних правил. Вони забезпечують уніфікацію митних процедур, розвиток інформаційного обміну між митними органами, проведення спільних розслідувань та надання взаємної адміністративної допомоги. Особливу роль у цьому процесі відіграють акти Всесвітньої митної організації, які формують єдині стандарти митного контролю та співробітництва, а також міжнародні документи ООН, що створюють правову основу для боротьби з транснаціональною злочинністю. А відтак, завдяки цьому підвищується ефективність виявлення та припинення контрабанди, ухилення від сплати митних платежів та інших порушень митного законодавства, що сприяє зміцненню митної та економічної безпеки держав.

Список використаних джерел:

1. World Customs Organization. Description. URL: <https://reliefweb.int/organization/wco0>
2. What is Securing and Facilitating Legitimate Global Trade. URL: <https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/overview.aspx>
3. World Customs Organization. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/international-affairs/world-customs-organization_en
4. International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures. Done at: Kyoto. Date enacted: 1973-05-18. URL: https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/09/9-04/wco_simplification_customs_procedure.html
5. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства / Рада митного співробітництва, Всесвітня митна організація; Конвенція, Міжнародний документ від 09.06.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_926/conv#Text
6. The United Nations Convention against Transnational Organized Crime. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>

Дата першого надходження статті до видання: 07.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026